

כו"ט⁵² ביום התענית⁵³.

מנחה:

התפילה – בשעה מאוחרת יחסית⁵⁴.
 וידבר וקטורת, אשרי, חצי קדיש, קריאת
 'יחל' כבשחרית, לשלושה עולים, והשלישי
 הוא המפטי, ואין אומרים חצי קדיש לאחר
 הקריאה. מפטירים 'דרשו ה' בהמצאו'
 (ישעיהו נה, – נו, ח), ומברך אחר-כך שלוש
 ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁵⁵.
 גם היחיד אומר 'עננו' בשומע תפילה, ללא
 חתימה, ומסיים 'כי אתה שומע...', ואם שכח
 (וכבר אמר ה' של סיום הברכה), אומר בלא
 חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'היו לרצון'
 לאחר. הש"ץ אומר 'עננו' כבשחרית (ראה
 לעיל), בברכה בפני עצמה בין 'גואל ישראל'
 ל'רפאנו'. הנוהגים נשיאת כפיים בכל יום,
 נושאים כפיים בתפילה זו⁵⁶, וכשאינו נושאים

כפיים אומר הש"ץ ברכת כוהנים.
 הרבי חידש את המנהג הישן (שמקורו
 במשנה) לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה
 דתענית-ציבור: "כראי לעורר על המנהג הנ"ל,
 שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי
 מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי
 כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים
 אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או
 מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה] אי אפשר
 לפעול זאת – על-כל פנים יהרהרו במחשבה
 עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא
 ליבא בעי' – ובפרט עניינים הקשורים
 בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' – הרי
 'מחשבה טובה, הקדוש-ברוך-הוא מצרפה
 למעשה'⁵⁷.
 צאת הכוכבים⁵⁸ באזור המרכז: 8:16.

52 "רמב"ם הלי מתנות עניים פי"ד הי"ד. טוש"ע יו"ד סי'
 רמ"ט סי"ג.
 53 (כולל ההערה הקודמת) ליקוטי-שיחות הני"ל עמ' 470.
 54 שו"ע אדה"ז סי' קכ"ט סי"א. ספר-המנהגים עמ' 48
 הערה 20. אם-כי הרבי היה מתפלל בשעה הרגילה בכל יום
 – 15:15.
 55 בסרטי הווידיאו נראה, שכאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל
 את החצי-קדיש במנחת תענית-ציבור מיד לאחר סיום
 ברכות-ההפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגו במנחת
 ש"ק), ותוך-כדי אמירתו, אמרו "יהללו" והחזירו את הס"ת
 לארון-הקודש.
 56 ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד ע"פ כהספרדים שלא
 לשאת כפיהם אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כפ')

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
 לב"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרכד

ערב שבת-קודש
פרשת בלק (בחול: חוקת-בלק)
 י"א בתמוז ה'תשס"ו

יוצא-לאור על-ידי
 מכון ליובאוויטש שעל-יד
 צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות
 האחים התמימים הדגולים לבית
 דייטש
 הרה"ח ר' זלמן-יודא, ר' יוסף-יצחק, ר' אברהם-משה
 וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"א בתמוז ה'תשס"ו - י"ח בתמוז ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	י"א בתמוז	פרק ג-ה.	פרק ד.	מ"ע ע.
ב'	י"ב בתמוז	פרק ו-ח.	פרק ה.	מ"ע ע.
א'	י"ג בתמוז	פרק ט-יא.	ה' מעילה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע עא.
ב'	י"ד בתמוז	פרק יב-יד.	פרק ב.	מ"ע עב.
ג'	ט"ו בתמוז	פרק טו. ה' מחוסרי כפרה. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ג.	מ"ע סח. עה. עו.
ד'	ט"ז בתמוז	פרק ג-ה.	פרק ד.	מ"ע עד. עז.
ה'	י"ז בתמוז	ה' תמורה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ה.	מל"ת קו. מ"ע פז.
ו'	י"ח בתמוז	פרק ד. לב טהור וגו'. ספר טהרה והוא ספר עשירי.. ה' טומאת מת.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ו.	מל"ת קז. מ"ע קז.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמנ זריחת החמה	זמן ק"ש	צוות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', י"א בתמוז	3.05	3.50	4.41	5.44	9.11	12.45	1.21	7.50.1	8.18
ש"ק, י"ב בתמוז	3.06	3.51	4.42	5.45	9.12	12.46	1.21	7.49.9	8.18
א', י"ג בתמוז	3.07	3.51	4.42	5.45	9.12	12.46	1.21	7.49.7	8.17
ב', י"ד בתמוז	3.08	3.52	4.43	5.46	9.12	12.46	1.21	7.49.4	8.17
ג', ט"ו בתמוז	3.09	3.53	4.44	5.46	9.13	12.46	1.21	7.49.2	8.17
ד', ט"ז בתמוז	3.10	3.54	4.44	5.47	9.13	12.46	1.21	7.48.9	8.16
ה', י"ז בתמוז	3.11	3.54	4.45	5.47	9.13	12.47	1.21	7.48.5	8.16
ו', י"ח בתמוז	3.12	3.55	4.46	5.48	9.14	12.47	1.22	7.48.2	8.16

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות. ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין. *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מנייטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
בלק	7.12	7.28	7.21	7.29
פינחס	7.13	7.29	7.22	7.30

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודרמן
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

לוח השבוע

אבותינו, אתאנו לך / א-ל מלך, ויעבור / אלוקים אל דמי / כרחם אב / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אמרר בככי / א-ל מלך, ויעבור / שעה נאסר⁴² / א-ל מלך, ויעבור / זכור רחמיך⁴³ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו⁴⁴ / הרשענו ופשענו / משיח צדקך / א-ל רחום שמך / עננו ה' עננו / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני⁴⁵ / 'אבינו מלכנו' הארוך⁴⁶ ובו: ברך עלינו שנה טובה; זכרנו לו... [ולא 'זכרנו בספר'] / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש.

קריאת התורה:
 קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים. מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה. קראו לתורה למי שאינו מתענה וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם - יעלה.

קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים. מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה. קראו לתורה למי שאינו מתענה וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם - יעלה.

את הפסוקים "שוב מהרון אפך..."; "ה' ה'

עניינא דיומא: כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מביא⁴⁷: "שביום י"ז בתמוז ותשעה באב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר - ולא נתפרסם כלל וכלל⁴⁸) בתורה (בנביאים) פרשת היום על-דבר 'צום הרביעי' ו'צום החמישי'⁴⁹ (על-דרך שבכל יום אמרים שירו של יום וכיוצא-בזה)⁵⁰.

צדקה:

בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אמורים לאכול היום⁵¹. ו"מנהג ישראל להרבות בצדקה (הן בכמות, והן באיכות - על-ידי סבר פנים יפות

41) בסידור 'תורה אורי' עמ' 372, בסליחות דשני וחמישי, תענית ציבור וכי' - נדפס בו "כמו שהודעת", וכן צולם בסידורי תהלת ה' הישנים, ואילו במחזור השלם ובסליחות - מנהג חב"ד נדפס תמיד "מהודעת", ועפ"ז תיקנתי כאן בעבר וכן תוקן בסידורי 'תהלת ה' החדשים, אך בהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת ניתן לשמוע בבירור "כמו שהודעת" (עוד פרטים בזה בלוח תענית אסתר השתא, גיליון תר"ז הערה 26).

42) פיוט מסוג 'פומון'. בין חרוז לחרוז אמורים "יום גבר..." כנדפס, ובסוף הפיוט חוזרים את כל החרוז הראשון (ע"פ הערה 4 בסליחות - ליקוט טעמים ומקורות) של הרבי שדפס בסו"ס 'סליחות - מנהג חב"ד').

43) סידור תהלת ה' עמ' 347. בפסוק "פקדנו בישועתך" (ולא "ויפקדנו"), וכן נדפס בסליחות - מנהג חב"ד.

44) פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבו ולא עד בכלל' בסיום הקטע סוגרים הארון.

45) במניין של הרבי נהגו לנגן תפילה זאת בסיום הסליחות (ספר-הנגונים ח"ג, ניגון רמז).

46) כולו יחדיו מתחילה ועד סוף. במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר-הנגונים ח"א, ניגון ו).

47) ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63.

48) ראה עמ' 48 ברב-איש-י שנה א' ה'ל' תנוכה אות כג מסי מועד לכל חי למהר"ר חיים פלאגי.

49) מלכים-ב כה, ג'ח, רימיה לט, ב'ז, זכריה ח, יח"ט. 50) ויתירה מזה - התורה היא נצחית גם לעתיד-לבא, כולל חלקים אלו בנביאים המדברים על-דבר הצומות, אלא שבתורת-אמת ותורה-אור מאיר בגלוי הטוב שבכל דבר (כמבואר במקום אחר בענין "יעקב ועשיו האמורים בפרשה"), היינו הטוב שבצומות אלו, כפי שיהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים לעתיד-לבוא, ואדרבה - על-ידי הלימוד בנוגע להירידה לפי שעה. הרי זה מגדיל השמחה והיוס-טוב (ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63). 51) כמארי"ל (ברכות ו, ב) "אגרא דתעניתא - צדקתא", ופירש"י "שנותנין צדקה לערב, לפרנסת העניים שהענו היום", הובא בהלכה במטה משה סי' תשנ"ה. ובא"ר סי' תקס"ו ס"ק ב כתב "ויש נוהגין לשער מה שהיה אוכל ביום התענית, ליתן לעניים בערב", הובא ב'התעניות' תשמ"ט ח"ב עמ' 460, ובהערה 35 שם "ומהטעמים לזה - שהרי מה שאינו אוכל ושותה ביום התענית - אין זה כדי שסכים הסעודות יישאר בכיסו, ואח"כ ישתמש בו לענייני חול, אשר, עם היותם ענייני חול של יהודי, שהם בודאי בתכלית הכשרות כו, אין זה דומה כלל להעילוי דקדושת הצדקה". ובליקוטי-שיחות כרך כה עמ' 471 מבאר בדרגה גלילית יותר, ש"יכדי לגלות את העניין ד'צום יום רצון לה'", עד ל'צום אברהם' - יש להוסיף במצוות הצדקה, שהיא מעין וזוגמת 'מצות ה' ממש... [להחיות העולמות] בתורת צדקה וחסד תנ"כ (אגה"ק סי' יז) מצד הרצון והמחירה דלמעלה", עייש"י.

הביאורים בענייני בית-המקדש בתורת החסידות, ובפרט בתורתו של הצמח-צדק, שזכה דורנו ונגלתו בו כמה דרושים על הפסוק ביחזקאל (אור-התורה על נ"ך), ומעט גם על המשניות דמסכת מידות (חידושים על הש"ס, במקומו) וכיו"ב.³²

צדקה: ההוספה בצדקה – באם אפשר – להפריש לצדקה בית-מקדש מעט (בתי-כנסת ובתי-מדרש, ישיבות וכיוצא בזה).³³

תענית ציבור:

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד-השחר. השוכב לישון וברעתו להשיכם לאכול או לשתות, יתנה במפורש לפני השינה שעדיין אינו מקבל עליו את התענית, ואז מותר באכילה עד עלות השחר.³⁴

עלות-השחר באזור המרכז לדעה המקדימה:

3:11 שחרית: אין לשטוף את הפה בתענית-ציבור.³⁵

קטנים שיש בהם דעת להתאבל מאכילים אותם מאכלים פשוטים, ולא יאכלו מעדנים.³⁶

הציבור אומר 'עננו' רק במנחה. הש"ץ אומר (בחזרת הש"ץ) 'עננו' בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'דפאנו', אף אם יש בבית-הכנסת רק שלושה מתענים.³⁷ ואם אין – אומרו ב'שומע תפילה'.³⁸

סליחות:³⁹

אומרים אותן בעמידה, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו. וכן אבינו מלכנו. מנהגנו לאומרן אחרי אמירת תחנון, 'והוא רחום' ו'שומר ישראל',⁴⁰ בסדר דלהלן: אל תתנו דמי / כרחם / אלוקינו ואלוקי

32 'התועודיות' תשמ"ט ח"ד עמ' 38. וראה ספר הליקוט – צמח צדק, ערך ביהמ"ק (אות ב עמ' רכב, ובהנמק בסופו).

בספר-השיחות תנשא ח"ב עמ' 691 נוסף, שבשנה זו, כיוון שעומדים כבר על סף הגאולה, יש ללמוד זאת לא מצד ההתגברות דרגש האבילות וההשתדלות לתקן החסרון וחרובן ביהמ"ק, אלא (גם לולי החורבן) מצד הכוסף וההשתוקקות להמעלה והשלמות דבית-המקדש השלישי, גדלות שלא היתה מעולם, עיי"ש.

33 כשבאים לעורר ע"ד תנית צדקה, יש להביא בפועל קופת צדקה, שאז תיכף ומיד נותנים צדקה בפועל (התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 123).

34 שו"ע ס"י תקס"ד ונו"כ. וראה אג"ק לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ח"ג עמ' עה, שלכל הדעות מותר (כל ימות השנה), גם לדעת האוסרים זאת בכלל על-פי הוזהר, אם עושה זאת לרצונו או לכוון דעתו בפילה וכיוצא בזה (כמובן, לאחר אמירת ברכות-השחר וברכת-התורה אם הוא אחרי חצות הליילה. ואל ישכח ליטול ידיו שוב כראוי לאחר עלות-השחר).

35 שו"ע ס"י תקס"ז ס"ב. 'ספר-המנהגים עמ' 1. המצטער מאז-רחיצת הפה, יש לדון להקל לשוטפו בנוול שאינו ראוי כלל לשתיה.

שכח ובידך על מאכל או משקה ונזכר שתענית היום – כמדומני פשוטים כדעה שלא יטעם כלל, אלא יאמר בשכמלו (ראה נטע"ג גבריאל בין-המצרים ח"א פי"ג ס"ח). שכח ולעס – יפלוט, וגם אם אכל – ימשך בתעניתו (מטה אפרים תר"ב סכ"ג).

36 ראה באי"ן או כ"ף החיים ס"י תק"נ ס"ק ט ונטע"ג גבריאל בין-המצרים פ"ו עמ' סח, ושי"ן.

37 ספר-המנהגים עמ' 45, עיי"ש, ובאג"ק חט"ז עמ' שיג מעתיק הרבי רק "מי מתענים" ראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18, וכן הביאו בלוח כולל-חב"ד לתענית אסתר, מהערת הרבי ללוח תשס"ז.

שי"ץ ששכח ברכה זו ונזכר קודם שאמר יה"י מחתימת ירפאנו חוזר ואומר 'עננו וירפאנו', וכשאמר יה"י אומר ענו בשמע קולנו וחזרתם 'בא"י, העונה בעת צרה ושומע תפילה'. שכן גם שם, אומרה ברכה בפני עצמה אחר שיש שלום (לוח כולל-חב"ד, צום גדליה).

38 משה-ברורה ס"י תקס"ז ס"ק יג.

39 סידור תהילת ה' (הישן) עמ' 362. ספר-המנהגים עמ' 45. כמה מהמקורות למהגים דלהלן (כולל קריאת התורה) צוינו בהתקשרות' גיליון לג עמ' 20, וראה גיליון מי עמ' 18.

יום מילה שחל היום, כשהמילה בשחרית במניין זה, אומרים סליחות ויודו כרגיל, ללא נפילת אפים וי"א שבעל הברית עצמו לא יאמר סליחות (ראה השלמה לשו"ע אדה"י מהרב בעל הידברי נחמיה; ס"י קלא סוף ס"ז, נדפסה בסוף ח"א עמ' 357). לעניין אבינו מלכנו, חידש הרבי שתלוי בתחנון ('אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' ל, משיחת ו' תשרי תשל"ה. זאת בניגוד להוראותיו בנדון בשנת תשי"ב – ראה 'אוצר' שם עמ' קס ס"ט. וראה המסופר ב'התקשרות' גיליון שלא עמ' 18).

המתפלל במניין בנוסח אחר, לכאורה צריך לומר הכל כסדר דין (ולא י"ג מידות, כמובן), ורק יענה י"ג מידות עימהם. אמנם ראה 'התקשרות' גיליון תקל"ד עמ' 16 הערה 18, וגם בילקט הקמח החדש' ס"י קלא ס"ק ז כתב שגם מעט לפנייהם או לאחריהם מיקרי בציבור, וצ"ע למעשה. ואולי כל שאומרים סליחות היו 'עימהם'.

40 כן נהגו תמיד במניין של הרבי.

בנוגע לנשמה, תורה ומצוות אין לגלות שליטה עלינו!

מצד חושך הגלות יכולים לטעות ולחשוב שעולם כמנהגו נוהג, שה"עולם" – מלשון העלם והסתר – הוא בעל-הבית על ה"ארי" ו"הלביא" □ לכן, מוזמן לזמן, מראים מלמעלה ניסים גלויים גם בזמן הגלות, שזה מזכיר שגם בזמן הגלות "אין עוד מלבדו" □ אחד הניסים הגלויים והבלתיים בדורנו היה הנס די"ב וי"ג תמוז □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

"על משכבי בלילות",¹ "ולא ימות ונפל למשכב",² שזה מורה על עניין הגלות. וכיוון שכן, יכולים לחשוב שהגלות הוא לא רק על הגוף, אלא גם על הנשמה חס-ושלום, ועל ענייני תורה ומצוות הקשורים עם הנשמה – הנה על זה נאמר באותו פסוק, שאף-על-פי ש"כרע שכב", אין זו שכיבה של מישהו שאין לו כוח, אלא זוהי מדידה והגבלה של מישהו שרק הוא לבדו מודד, מגביל ומצמצם את עצמו, להיותו "כארי וכלביא", כדאיתא בזה"ר³ "כאריה דאיהו תקיפא, וכלביא דאיהו תקיפא יתיר".

א. על הפסוק בפרשת השבוע, "כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו", איתא במדרש⁴ "יש אומרים" דקאי על הזמן "מצדקיהו עד מלך המשיח", שאז, בזמן צדקיהו, התחיל זמן החורבן והגלות, ואפילו לאחרי השבעים שנה, בזמן בית שני, היה זה עדיין עניין של גלות, שהרי חמשה דברים חסרו בבית שני, כיוון שעדיין לא היתה גאולה שלימה. ועל זמן זה, מצדקיהו עד מלך המשיח, אומרים שזהו עניין של "כרע שכב". ומבאר הצמח-צדק⁵, שהפירוש ד"שכב" (לדעת היש אומרים הנ"ל) הוא מלשון "וישכב וירדם",

1) שיחה זו (מלבד ס"ג) הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר (באדיש), ונדפסה בלקו"ש ח"ב עמ' 337 ואילך. כמהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

2) בלק כד, ט.

3) ב"ר פצ"ח, ז.

4) יומא כא, ב. ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. הוריות פ"ג ה"ב. במדב"ר פט"ו, י.

5) בר"ה כרע שכב שנת ה'תר"ה בסעודה

כלומר: אפילו בהזמן ד"כרע שכב", אין זה באופן שיד האומות שליטה על ישראל חס-ושלום. בני ישראל הם תמיד "כארי וכלביא", ואין זה אלא ש"מי יקימנו" – על-דרך העניין ד"מי גילה לבני רז זה"¹¹, שעניין זה קשור עם מה שכתוב¹² "מי יתן והיה לבכס זה להם ליראה אותי", דקאי על הקב"ה¹³, וזהו גם הפירוש שבחינת "מי – דהיינו הקב"ה – יקימנו", שהוא יוציא אותנו מהגלות, וכמו שנאמר¹⁴ "מי יתן מציון ישועת ישראל".

ועד להזמן ד"מי יקימנו" – גם אז אין זו שליטה אמיתית חס-ושלום, כיוון שיהודי הוא ארי ולביא, ואף אחד אינו בעל-הבית עליו. צדיקים על-דרך הפסק בשולחן-ערוך¹⁵ שעל ארי ולביא אלא ששליטה, ועד שהשאלה היא אם יכולים להרגילם על-ידי תרבות. כללות עניין הגלות אין לו מקום על-פי שכל, ואין זה אלא ש"אנוס על-פי הדיבור"¹⁶ שהארי ולביא יהיה במעמד ומצב ד"כרע שכב".

ובמילא מוכן, שבנוגע לתורה ומצוות, ש"וידבר אלוקים את כל הדברים האלה"¹⁷ – לא שייך כללות עניין הגלות.

ג. אמנם, מצד זה שמתרגלים בהנהגת הגלות, ש"אותותינו לא ראינו"¹⁸, – ניסים ישנם גם היום, אלא ש"לא ראינו", "אין בעל הנס מכיר בניסור"¹⁹ – הנה מצד חושך הגלות יכול להידמות

שעולם כמנהגו נוהג, "עולם" מלשון העלם והסתר²⁰, שהעולם הוא בעל-הבית על הארי והלביא.

ולכן, מזמן לזמן מראים מלמעלה ניסים גלויים גם בזמן הגלות (ואחד הניסים הגלויים וכלליים בדורנו היה הנס ד"ב ו"ג תמוז) – שזה מזכיר שגם בזמן הגלות "אין" עוד מלברו"²¹.

וזהו גם תוכן מאמר רז"²² בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים שיתף בו מידת הרחמים, ומבואר בזה בשער היחוד והאמונה שבספר התניא²³, דקאי על גילוי אלוקות על-ידי צדיקים ואותות ומופתים שבתורה.

המופתים שזכרים ומבטלים (ברעכך דורך") את המדידה וההגבלה של העולם, שרואים גם בעיני בשר שיש מנהיג לכירה.

וכאשר זוכרים זאת – יודעים במילא שבני ישראל הם תמיד ארי ולביא, ובנוגע לנשמה, תורה ומצוות, אין אנו תחת שליטת הגלות.

ג. וזוהי ההוראה מהנס ד"ב-י"ג תמוז – שהרי כל עניין מהווה הוראה ליהודי במילוי תפקידו בהבריאה, "אני נבראתי לשמש את קוני"²⁵:

ובהקדם מה שכתב בעל השמחה, כ"ק מו"ח אדמו"ר, במכתבו²⁶, שהניצחון של "ב-י"ג תמוז אינו עניין פרטי שלו, אלא זהו עניין עבור כלל ישראל, ולא רק בנוגע לאותו יום, לאותה שנה או לאותה תקופה, אלא בנוגע לכל הזמנים

11) שבת פח, א.
12) ואתהנן ד, ב.
13) ראה לקו"ת במדבר טו, א-ב.
14) תהילים יד, ז, ג.
15) חז"מ הלכות נזיקין טפ"ט ס"ח.
16) ראה שיחת ליל ב' דחה"פ ס"ג ואילך (תורת מנחם – התועדויות חט"ז ס"ע 202 ואילך).
17) וש"נ.
18) יתרו כ, א.
19) תהילים עד, ט.
20) נדה לא, א (בשינוי לשון קצת).
21) לקו"ת שלה לוד, סה"מ תשי" עמ' 116.

"משנה" לצדקה"²⁴, על-פי מה שנאמר "ציון במשפט תפדה ושיבה בצדקה"²⁵.

תורה: לקבוע²⁶ (ובמקום שכבר ישנם – להוסיף) שיעורי לימוד בהלכה ופסקי-דינים, ולכל לראש – הלכה למעשה מדיני ימים אלו²⁷, וגם (בענייני גאולה²⁸ ובתורת בית-הבכירה, בית-מקדשנו, על-פי מה שאמרו רז"ל שעל-ידי לימוד זה "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבניין הבית"²⁹. היינו: בתנ"ך³⁰ – בספר יחזקאל מפרק מ' והלאה, במשנה ובגמרא – מסכתות מידות ותמיד³¹, וברמב"ם – הלכות בית-הבכירה. ולהוסיף וללמוד

זה טרם נכנסה הוראה זו. 21) אגיק כרך כד עמ' שנה. וצ"ע שבתספורת דחווה בליג בעומר הורה הרבי לנהוג את כל הנ"ל מיום התספורת ואילך (אגיק כרך כד עמ' רפט). ומאידך, את לבישת טלית קטן וכי ניתן להקדים לפני ג' שנים (ראה היכל-מנחם ח"ב עמ' כט).

אמנם ההנחה ליחודי אינה עניין של יארוע, ואינה חייבת להיעשות מיד בהגיעו לגיל שלוש, אלא כאשר מכניסים אותו ליחודי בקביעות* (כפי שהכניס אדמו"ר הזקן את היצמח צדק לא ביום הולדתו, עריה, אלא ממחרת יוהכ"פ – סה"ש קיץ השי"ת עמ' 67; וכן אדמו"ר מהוריי"צ הוכנס לחדר רק בשנת תרמ"ד – סה"מ תשי"א עמ' 168), או מקיימים כל המנהגים שבו, ולכן לא נוכר הנושא כלל בעניינינו.

בשולחן-הגיליון: * וכאמור שביחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט תשמי"ז ס"יד (סה"ש תשמי"ח ח"א עמ' 326, ובלה"ק – התועדויות תשמי"ח ח"ב עמ' 449) אודות התחלת לימוד אליף-ביית משער ס' התניא, ומלוח האותיות המכוסות בדברים מתוקים, שזמנו "מאז התספורת, או בכל ילד לפום שיעורא דידיה".

22) [יתרה ויצדקה] ליקוטישיחות חלק ח"י עמ' 486 וחלק כ"ד עמ' 33. הלכות (משפטי) שבתורה בפרט, ולימוד המבניים במיוחד, שכולל הלכות דכל התורה כולה (התועדויות) תשי"ח ח"ד עמ' 54 – הסופה זו שייכת גם לילדים הנמצאים במחנות-הקיץ (התועדויות) תשמי"ח ח"ד עמ' 50). ההוראות בנדון, שהן מילתא בטעמא שייכות לכל שנה ושנה (שיחת מוצ"ק פינחס תשל"ח, נחנת התי בלתי מוגה ס"יא).

23) שעניין הקדמת רפואה על-ידי שייפכה לימים טובים – התועדויות תשי"ח ח"ב עמ' 24) ליקוטישיחות כרך כג עמ' 299 (מתורגם) ובהערה, ופירוט מהצהר כיו"ב בהתועדויות תשי"ח ח"א עמ' 24.

24) [תורה ויצדקה] ליקוטישיחות חלק ח"י עמ' 486 וחלק כ"ד עמ' 33. הלכות (משפטי) שבתורה בפרט, ולימוד המבניים במיוחד, שכולל הלכות דכל התורה כולה (התועדויות) תשי"ח ח"ד עמ' 54 – הסופה זו שייכת גם לילדים הנמצאים במחנות-הקיץ (התועדויות) תשמי"ח ח"ד עמ' 50). ההוראות בנדון, שהן מילתא בטעמא שייכות לכל שנה ושנה (שיחת מוצ"ק פינחס תשל"ח, נחנת התי בלתי מוגה ס"יא).

25) [תורה ויצדקה] ליקוטישיחות חלק ח"י עמ' 486 וחלק כ"ד עמ' 33. הלכות (משפטי) שבתורה בפרט, ולימוד המבניים במיוחד, שכולל הלכות דכל התורה כולה (התועדויות) תשי"ח ח"ד עמ' 54 – הסופה זו שייכת גם לילדים הנמצאים במחנות-הקיץ (התועדויות) תשמי"ח ח"ד עמ' 50). ההוראות בנדון, שהן מילתא בטעמא שייכות לכל שנה ושנה (שיחת מוצ"ק פינחס תשל"ח, נחנת התי בלתי מוגה ס"יא).

יום ראשון

י"ג בתמוז, חג הגאולה

יום בו יצא כ"ק אדמו"ר מהרי"צ נ"ע לחירות.

אין אומרים תחנון¹⁰.

מנהג כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לעשות מגבית בעת ההתוועדות – עבור המוסדות הידועים בשם "אוהלי יוסף יצחק"¹¹.

יום שלישי

ט"ו בתמוז

יום שני בלילה, אור ליום שלישי – סוף זמן קידוש לבנה: 12:25 (לפי שעון קיץ, ועם הניכוי מאופק קהיר. בלוח כולל חב"ד: 11:47).

יום חמישי

תענית שבעה עשר בתמוז

בין-המצרים¹²:

מיום זה עד אחר תשעה באב אין נושאים נשים, אבל שידוכים מותר לערוך אפילו בתשעה באב עצמו, וסעודת שידוכים בלא ירקודים מותרת עד ראש-חודש מנחם-אב

(ולאחר מכן אסור לעשות סעודת שידוכים אפילו בשבת, אלא כיבוד קל¹³), ואין מסתפרים. ליטול ציפורניים אין איסור¹⁴. אין מברכין 'שהחיינו' על פרי או בגד חדש, וגם לא בשבת¹⁵ (אלא אם-כן אינו מוצאו אחר-כך¹⁶). בשירה בפה אין איסור. שמיעת קלטת וכיציא-בה, שלא לשם שמחה ממש, התיר הגרש"ז גרליק ז"ל עד ראש-חודש מנחם-אב.

סיום והכנסת ספר-תורה – רצוי שלא לעשות ב'בין-המצרים', אלא בזמן מתאים יותר¹⁷.

'בין-המצרים' אינו זמן ראוי לנסיעות וטיולים¹⁸. גם בקייטנות, משתדלים לדחות או למעט בהם ככל האפשר. מי שצריך לנסוע בימים אלו, כדאי ונכון שהכנות משמעותיות לנסיעה יתחילו לפני-כן, כדי שידוגש שהנסיעה החלה לפני שבעה-עשר בתמוז¹⁹.

לא רצוי לקבוע טיפולים רפואיים לימים אלה²⁰.

גזיות השערות [לבן שלוש שנים] – יש לדחותה לאחר 'בין-המצרים'. אבל שאר העניינים שנהוג להדר ולהרגיל בהם את התינוק – נשיאת טלית-קטן, ברכות-השחר

10 יהיו יום יום דהיום. סי המנהגים עמ' 16 ועמ' 99.
 11 ספר-המנהגים שם. וראה ליקוטי-שיחות חלק כג עמ' 270, שזהו דבר הפשוט שאין צריך להזכירו במפורש בכל שנה [ועד"ז בקשר לניגונים בהתוועדות, כמו "נייעט נייעט ניקאווא", ועוד – שיחת שי"פ מטו"מ תשי"מ סמ"י, עיי"ש], ומי שלא נתן – ישלמנה בימים שלאחרי זה, עיי"ש.
 12 לגבי הנהגות בין-המצרים – באשל-אברהם להרה"צ מבוטשאטש או"ח סי תקני"א שהן מתחילות כבר בליל הצום (אפילו בין השמשות), הכי"פ בשו"ת ציר-אליעזר ח"י סי כג. מאידך, בשו"ת אגרות-משה או"ח ח"א סי קסח מתיר נישואין רק לצורך, ועיי"ש ח"ד סי קיב שמציין לו, ותספורת – רק לצורך גדול (וראה 'התקשרות' גיליון תסט עמ' 19).
 13 כנראה, אין נהגין כפי המוצע בבית-ההלכה ר"ס תקני"א (מא"ר ופרמ"ג) להחמיר ב"ז בתמוז ועשרה בטבת כמו מרי"א אב. ועי' נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"א עמ' עג, עה, עו ועוד (כמובן לא מכוונים לזה, אבל אם צריך מכבסים וכו').
 14 מ"א סי תקני"א סי"ק י.
 15 בלוח כולל-חב"ד כתבו "לכבוד שבת מותר אפילו בערב

שלאחרי זה, ובלשון המדרש: "מצדקיהו עד מלך המשיח". ונקודת הדברים – שבכל מקום ובכל זמן צריך יהודי לדעת ולזכור שהוא "כארי וכלביא", שרק "על-פי הדיבור" נמצא הוא לפי

כללות עניין הגלות אין לו מקום על-פי שכל, ואין זה

אלא ש"אנום על-פי הדיבור", וממילא מובן, שבנוגע

לתורה ומצוות, לא שייך כלל עניין הגלות

שעה במעמד ומצב ד"כרע שכב", שזהו עניין צדדי ועניין חיצוני, ששייך רק להגוף, ובנוגע להגוף עצמו – בעניינים גופניים, מה-שאיך-כן בנוגע לענייני תורה ומצוות, שזוהי הרוחניות והפנימיות של כל העולמות, מעומק רום עד עומק תחת – יש ליהודי את כל ה"בעל-הבית/שקייט", והוא "בן חורין" – "אל תקרי חרות אלא חירות"²¹ – למלא את כל מה שצריך לפעול בענייני תורה ומצוות.

וכיוון שכן, הרי בנוגע לענייני תורה ומצוות אין לו מה להתחשב עם הגבלות הזמן והמקום – שהרי ראו בעיני בשר, שלמרות שלא היה שום מוצא בדרכי הטבע, לא מצד הזמן ולא מצד המקום, מכל-מקום, ראו כל אפסי ארץ שהיה היפך הטבע לגמרי, ועד כדי כך, שלא היו יכולים להלביש זאת בלבושי הטבע!

וזה היה רצונו של הרבי בכל פעם שנוכר ה"יו"ט די"ב-י"ג תמוז – שינצלו את ההתעוררות לערוך החלטות טובות בנוגע להנהגה בימים שלאחרי זה, מתוך הנחה ("אפלייג") שמדובר אודות "ארי" ו"לביא" שאינם מקבלים על עצמם "תרבות" מבחוץ,

ה. מצינו בנוגע לגזירות דרבנן (עניינם של

27 אבות פ"ו מ"ב.
 28 ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טו. ב"ר ספ"ג.
 29 משפטים כג.ד.
 30 אסתר ט,ז,י"ח.
 31 שבת כא,ב.
 מבד"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ל. ובכ"מ.

גזירות וצמצומים), שהיו בודקים אם זוהי גזירה שרוב הציבור יכולים לעמוד בה.³² ועל-דרך זה גם בנוגע לעניין דיוס-טוב שקשור עם ביטול מלאכה – כפי שמצינו שגם בפורים לא נקבעו בשנה הראשונה כל הפרטים, שלכן, "מעיקרא כתיב" שמחה ומשתה ויום טוב, ולבסוף כתיב" לעשות אותם ימי משתה ושמחה, ואילו יום טוב לא כתיב" (שזהו החילוק בין "האיגרת הזאת"³³ הראשונה ל"איגרת הפורים... השנית"³⁶ (לשנה השנייה)³⁷), כיוון ש"הספר ותענית קבילו עליהו, מלאכה לא קבילו עליהו"³⁸, ולכן נקבע פורים מותר במלאכה. ומזה מובן, שכאשר חכמים עמדו לקבוע את היום-טוב של חנוכה, לא היו יכולים לקבוע בשנה הראשונה באופן של קביעות, שהרי ידעו כבר מהמעשה דפורים שיכול להיות שהציבור לא יקבלו עליהם, ורק "לשנה אחרת" (לאחרי שבמשך השנה התברר מה יקבלו הציבור ומה לא, כמו בפורים), "קבעום לימים טובים בהלל והודאה" (ו"לא שאסורין במלאכה"³⁹).

1. זאת ועוד:
ידוע מה שכתב הלבוש (הובא בט"ז) בהלכות חנוכה⁴⁰, והובא ברדושי חסידות⁴¹, כביאור החילוק שבין חנוכה לפורים – שהנס דפורים היה הצלת הגוף, שהרי הגזירה היתה "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים"⁴², והנס היה ש"ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"⁴³; מה-שאינ-כן בחנוכה שהיתה גזירה רוחנית – "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך"⁴⁴ [ובזה גופא – "להשכיחם מחוקי רצונך" ו"לא שאסורין במלאכה"⁴⁵].

(32) ראה ע"ז לו, סע"א. וש"נ.
(33) אסתר ט, טו.
(34) שם, כב.
(35) שם, כו.
(36) שם, כט.
(37) ראה פרש"י עה"פ.
(38) מגילה ה, ב.
(39) פרש"י שבת שם.
(40) א"ח סתר"ע סק"ג.
(41) סה"מ תש"ח עמ' 118. ועוד.
(42) אסתר ג, ג.
(43) שם ט, א.
(44) ראה לקו"ש חל"ה עמ' 174. וש"נ.
(45) שם, טז.
(46) ישעיה מט, יז.
(47) מ"א ו, ד ובפרש"י.

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

"בשני ימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבאים עלינו לטובה יתוועדו אנ"ש..."¹.

"יום התוועדות והתעוררות לחיזוק התורה [וכן: "בדבר חיזוק דרכי החסידות בקביעות ושמירת זמני לימודי דא"ח, ולהתעורר בקיום ענייני הלימוד"] בכל אתר ואתר לפי ענייניו"². קבלת שבת: אומרים "גם בשמחה ובצהלה" (ואין אומרים "ברינה")³.

תקופת תמוז: הבוקר, בשעה 7:30.

שחרית: אין אומרים "אב הרחמים".

מנחה: אין אומרים "צדקתך". פקדי-אבות – פרק ו' * * *

שבת קודש פרשת בלק*

י"ב תמוז¹, חג הגאולה

"מועד המועדים"². יום הולדת את כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, בשנת תר"מ³. יום בו נתבשר – בשנת תרפ"ז – שהוא חופשי מגלותו אשר הגלה – אחרי שהיה תפוס במאסר – על עבודתו בחיזוק התורה והיהדות⁴.

ממכתביו ליום זה:

"לא אותי בלבד גאל הקב"ה ב"ב תמוז, כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הקדושה, שומרי מצווה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה"⁵.

(* בחו"ל: חוקת בלק.
(** בחו"ל – פרק ה).

1) קביעתו בחודש הרביעי היא התחלת הגילוי דלעתיד לבוא, כיוון שפנימיות צום הרביעי הוא עניין של ששון ושמחה – ספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 507, 531 ובכי"מ.
2) לשון בעל הגאולה באגיק שלו ח"ב עמ' תכ. וביאר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "מועד עניינו – שנעשה בו נס, וי"ב תמוז הוא מועד ונס הכללי, ניסו של ראש ישראל, שממנו נמשכים כל המועדים וניסים פרטיים" – ליקוטי-שיחות ח"ד עמ' 1322.
3) תולדות ימי חייו בספר התולדות – אדמו"ר מהוריי"צ (ארבעה כרכים, הוצאת קה"ת, כפר-חבי"ד תש"ל – תשל"ו).
4) ספר-המנהגים שם. פרשת ימים אלו בספר-התולדות הנ"ל ח"ג ובפרט מפרק כא ואילך, ובספר-השיחות תרי"פ-פ"ז עמ' יא ועמ' 171 ואילך. ושם הובא, שכיוון שהיה המשד סגור ב"ב בתמוז בשל חג המוני שהיה בעיר ביום זה, היה השחרור בפועל רק ב"ג בתמוז.
5) ספר-המנהגים שם, מאגיק שלו ח"ב עמ' פ.
6) "היום יום יב תמוז, מאגיק שם עמ' קפב.
7) "היום יום יג תמוז וספר-המנהגים שם עמ' 100, מאגיק שם עמ' תכ.
במשך השנים נוספו הוראות, כמו להתוועד גם ביום ט"ו תמוז (שלמית הגאולה, יום בו הגיע בעל הגאולה לביתו – התוועדותו) תשמ"ז ח"ד עמ' 44; להתוועד עד כולל ש"ק

י"ז בתמוז (לפי הקביעות אז), ואף ב"ט בו (יום הברית" מילה של בעל הגאולה) באופן המותר – למצוא שמחת ברית מילה או פדיון-הבן וכיו"ב, וכשמשתתפים בשמחה זו ידגישו גם את הברית, ויחזרו חסידות מבעל הברית (יתורת מנחם – התוועדותו) תשמ"ח ח"ד עמ' 2515.
8) הוראת הרבי לשי"ץ ב"יחידות" – יתורת מנחם – התוועדותו (ו) תשי"ב ח"ג עמ' 38 הערה 1.
9) ראה שו"ע אדמו"ר סי' תנה ס"ט, שהחמיר בעניין מים ששהו בביתו [מגולים, ע"פ הדי"מ שם, ואפילו בתוך המקרר] בשעת [חצי שעה לפני חצי שעה אחרי – דרכי"ת יו"ד קטו, פח מכנה"ג שם] התקופה (אם לא מים שנשאבו למצות-מצווה, משום "שומר מצווה לא ידע דבר רע", וגם בהם לכתחילה) מציע לשים ברזל כמו מחט בתוך המים (ולהוציא מיד אח"כ). כמו"כ כי שם בקשר למים שבשכונת המת (בית שמת בו ובי בתים הסמוכים). [וכן אין שותים מים בשעת התקופה עצמה] ועד"כ בסי' ר' ס"ד. וכן הובא ברמ"א יו"ד קטו ס"ה, וצ"ע בשו"ע רבינו, חו"מ ה' שמירת גוף ונפש ס"ד (במהדורת קה"ת תשי"כ ואילך, חלק ה' עמ' 1773. במהדורה החדשה כ"ד עמ' קמב), הביא כמה דברים מהרמ"א שם בקשר לשתיית מים והשמיט עניין זה. פרטים בהירות זו נלקטו בסי' שמירת הגוף והנפש סי' מז (ומהרה"ג הרה"ח ר' אלי' שי' לנדא שמעתי שנהגים להיזהר בזה, ע"פ הפרטים דלעיל). התקופות צוינו בלוח ה'היום יום' בעמוד שלפני התחלת הילוח עצמו, ובלוח כולל-חבי"ד מופיעות תמיד בתחילת החודשים המתאימים.

"אלא במקום תורה"

אמר רבי יוסי בן קסמא, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגעתי בן אדם אחד ונתתי לו שלום והחזרתי לו שלום. אמר לי: רבי, מאיזה מקום אתה? אמרתי לו: מעיר של חכמים ושל סופרים אני. אמר לי: רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות? אמרתי לו: אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, אני דר אלא במקום תורה. וכן כתוב בספר תהילים על-ידי דוד מלך ישראל, טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף... (פרק ו, משנה ט)

פירוש רש"י:

לי הכסף ולי הזהב – פירוש, לשבחו ולכבודו שנאמר מלא כל הארץ כבודו.

פירוש כ"ק אדמו"ר:

השאלות במשנתנו: א) למה לא הקדים התנא לשאול בשלומי של האיש, כפי ששינונו לעיל "הווי מקדים בשלום כל אדם" (ב) "ונתן לי שלום והחזרתי לו שלום" – לכאורה אין פרט זה נוגע לתוכן המאורע? ג) למה הקדים האיש לשאול "רבי, מאיזה מקום אתה", לפני ששאל "רבי, רצונך שתדור עמנו במקומנו"?

והביאור: רבי יוסי לא פסיק פומיה מגירסא גם בעת הילוכו בדרך, ולכן לא הקדים לשאול בשלומי של האיש (כי היה טרוד במשנתו ולא הרגיש בו, או שלא רצה להפסיק מלימודו). רק לאחר שהלה נתן לו שלום, החזיר לו שלום. ומזה שגם בדרך עסק רבי יוסי בתורה, הבין האיש שתלמיד-חכם הוא וראוי להיות רב ומנהיג, והחליט להזמינו לעירו לשמש לאנשי העיר רב ומורה דרך.

ולפני שהציע לו משרה זו הקדים לשאול "רבי מאיזה מקום אתה?" – כלומר: האם צריכים לך אנשי עירך, או שבעירך יש חכמים אחרים הראויים למלא את מקומך. וכשהשיב לו רבי יוסי שהוא "מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים", הציע לו האיש לבוא לדור "עמנו במקומנו".

והוסיף האיש והבטיח לרבי יוסי שיפרנסו בכבוד ובהרחבה, כדי שיהיה פנוי לעסוק בהדרת אנשי העיר. והבטיח לו "אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות" (אף שזה הרבה יותר מהצטרפותו של רבי יוסי, כמובן), כי בזה רמז לו ש"במקומנו" יש יתרון ומעלה מסוימת בעבודת ה'. דהנה "זהב ואבנים טובות ומרגליות" רומז על העבודה של בירור וזיכוך גשם העולם (העבודה דעובדי ה' בגופם). וזאת היתה טענתו של האיש: מצד העבודה דלימוד התורה (עובדי ה' בנשמתם) אמנם יש עדיפות ל"עיר גדולה של חכמים ושל סופרים", אך בעירו יש כר נרחב לעבודה של בירור וזיכוך העולם "אלף אלפים דינרי זהב כו".

השיב לו רבי יוסי שאין רצונו בכך, כי עבודתו ועניינו הם בקו התורה דווקא. והרגיש: "אם אתה נותן לי כל כסף וזהב שבעולם", היינו שאפילו אם תהיה לו תכלית השלימות של עבודה זו, של בירור וזיכוך העולם, "איני דר אלא במקום תורה", כי זאת היתה עבודתו וזה עניינו.

(שבת קודש פרשת במדבר תשל"ד – בלתי מוגה. ביאורים לפרקי אבות, פרק ו, הוספות, עמ' 364-365)

שכבית-המקדש), ואם נתקבל אצל הציבור, עד שנתבטלו "מהרסיך ומחריביך" – שאז בטוחים שבטלה הגזירה, ולכן, רק "לשנה אחרת" – לאחרי שעברו י"ב חודש, שנה שלימה, שיש בה כל השינויים

רצונו של הרבי בכל פעם שנוכר היום טוב די"ב-י"ג תמוז היה – שינצלו את ההתעוררות לקבלת החלטות טובות בנוגע להנהגה בימים שלאחרי זה

האפשריים ד"זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף גו' לא ישבותו"⁴⁸, וראו שהאור מהשמן הטהור שהדליקו בבית-המקדש נתקבל והחזיק מעמד בכל הציבור – אזי "קבעום לימים טובים בהלל והודאה", באופן של קביעות על כל הדורות, "עד מלך המשיח", כיוון שהנס נמשך חוץ למקדש, ובחזון-לארץ, בזמן הגלות.

ז. ובנוגע לענייננו:

תלמיד מחוייב לברך על נס שנעשה לרבו, ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר אודות נס שנוגע לרבים, ועד שצריכים לעשות מזה חגיגה והתועדות – על-דרך שקבעו חגיגת י"ב-י"ג תמוז.

ובעניין זה – שהוא עניין של ניצחון ברוחניות – היה חילוק בין שנה ראשונה להשנים שלאחרי זה:

בשנה הראשונה, בשעה שנתקבלה הבשורה על-דבר השחרור – הרי יחד עם הבשורה היתה גם ההוראה שהדבר יהיה בלא פירסום. וכיוון שלא היו יכולים לפרסם את הדבר, שזהו עניין של קביעות – לא היו יכולים לידע עד כמה יגיע הדבר מחוץ לזמן ומחוץ למקום,

(50) ראה סה"ש תורת-שלום עמ' 246 ואילך.
(51) ראה ספר התולדות אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג רפכ"ד (עמ' 239). "בצל החכמה" (אה"ק,

48) נח ח.כב.
(49) ראה שיחת י"ב תמוז תש"י בתחלתה (תורת-מנחם – התועודיות ח"א עמ' 127) וש"נ.

אצל כל הסוגים דבני ישראל – אזי חל הגדר ד"לא תסור"⁵² בנוגע לכל ההוראות שלמדים מנס זה, שכללותם הוא עניין המסירת-נפש; לא מסירת-נפש באופן ד"מתי יבוא לידי ואקיימנו"⁵³, אלא אדרבה, באופן ששומרים על הגוף, כיוון שיש צורך והכרח בו, שהרי על ידו צריכים לפעול את שליחותו של הקב"ה שהיא "בתחתונים" דוקא; כי אם, שכאשר יש צורך בעניין של מסירת-נפש בשביל העבודה דתורה ומצוות – הנה גם בזה אין מניעה⁵⁴, ובלבד שיבוא לידי פועל העניין ד"ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם"⁵⁵, שה"עולם" הוא עניין אחד עם "א-ל"⁵⁶, כיוון ש"אין עוד מלבדו". ולכן, החל מה"שנה אחרת" (לאחרי השנה הראשונה), שנמשך היום-טוב בכל תפוצות

ישראל – ישנה ההוראה לכל תפוצות ישראל, שצריכים לילך בכל התוקף, "כארי וכלביא", למלא שליחותו של הקב"ה (אף-על-פי שיכולים לדחוק ("ארוסקוועטשן") דיוק משלחן-ערוך שמסירת-נפש נדרשת רק בשלשת העניינים, מה-שאינ-כן בשאר העניינים צריכים לדייק ולהדר בהמצווה ד"ונשמרתם מאד לנפשותיכם"⁵⁷). וישנה גם ההבטחה שיבטלו אפילו את הטבע – כאשר יילכו בתוקף, "כארי וכלביא", למלא את שליחותו של הקב"ה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

(קטעים מהתנועות יום ה' פרשת בלק, י"ב בתמו ה'תשט"ז. יתורת-מנחם – התועודיות תשט"ז, חלק שלישי (ז) – עמ' 52-45 – בלתי מוגה)

תשמ"ז) ס"ע 149. ועוד.
 (52) פ' שופטים יז,א. וראה רמב"ם ריש הל' ממרים.
 (53) ברכות סא,ב.
 (54) ראה לקו"ש חכ"ג עמ' 159. וש"נ.
 (55) וירא כא,ג.
 (56) ראה תורת-מנחם – התועודיות ח"ב עמ' 202. וש"נ.
 (57) ואתחנן ד,טו.

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" ישירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
 מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
 "התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

וירם מאגג מלכו (כד,ז)

כל מלכי עמלק נקראים אגג (רשב"ם)

אומר הגה"ק המקובל רבי לוי-יצחק שניאורסון, אביו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "אגג" מלשון גג, המורה על הגבהה והתנשאות. לכן נקראו כל מלכי עמלק בשם זה, שכן קליפת עמלק היא גסות הרוח וגאוה – יודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו.

(ליקוטי לוי-יצחק, איגרות, עמ' רצה)

דרך כוכב מיעקב (כד,ז)

בעבור כי המשיח יקבץ נדחי ישראל מקצה הארץ, ימשלנו לכוכב הדרך ברקיע מקצה השמים (רמב"ן)

בירושלמי (מעשר שני ספ"ד) מפרש פסוק זה על כל יהודי (נכרי אחד בא לפני רבי ישמעאל ברבי יוסי ואמר לו שבחלומו בלע כוכב, ורבי ישמעאל השיב שגוי זה הרג יהודי, שנמשל לכוכב, כדכתיב "דרך כוכב מיעקב").

ויש לתווך בין שני הפירושים:

מובא בספרים בשם הבעל-שם-טוב, שכל יהודי צריך לתקן ולהכין "חלק קומת משיח השייך לנשמתו". מובן אפוא שהפסוק מתייחס הן למלך המשיח והן לכל יהודי ויהודי, שהרי בנשמת כל אחד יש ניצוץ מנשמתו של משיח.

(ליקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 692)

ראשית גויים עמלק (כד,ב)

"גויים" – היינו שבע האומות, המסמלות את שבע המידות הרעות.
 "עמלק" – רומז לישות וגאוה, יודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו.
 "ראשית גויים עמלק" – שורש לכל המידות הרעות הוא גאוה וישות.

(תורה אור, מגילת-אסתר, עמ' צה)

ראשית גויים עמלק ואחריתו עדי אובד (כד,ב)

קליפת עמלק היא חוצפה והעוה, ללא טעם ובסיס. ולפי שאי-אפשר להפוך חוצפה זו לטוב, על-כן שבירתה זוהי תקנתה. לעומתה, שאר המידות הרעות הן בעלות תוכן מסויים, ואפשר לנצלן לכיוון הטוב והחיובי (למשל, חסד דקליפה אפשר להפוך לחסד דקרושה, וכיוצא בזה בשאר המידות הרעות).

(שערי אורה, שער הפורים, פרק צז)

פרשת בלק

מי מנה עפר יעקב (כג,י)

במעמקי האדמה טמונים אוצרות יקרים ונפלאים, ויש צורך בעבודה וביגיעה רבה כדי לגלותם. לכן נמשלו בני-ישראל ל"עפר", שכן בכל יהודי טמונים אוצרות יקרים של אמונה, אהבה ויראה, אלא שיש לעמול ולהתייגע כדי לגלותם.

(כתר-שם טוב, הוספות, סימן מד)

ומספר את רבע ישראל (כג,י)

"מספר" – לשון ספיר ובהירות (כמו "אבן ספיר").
 "רובע ישראל" – רומז לארבע הבחינות שבנשמה: א) "טהורה היא", ב) "אתה בראתה", ג) "אתה יצרתה", ד) "אתה נפתה בי".
 "מספר את רובע ישראל" – יש להאיר את ארבע הבחינות הללו שבנשמה, על-ידי נר מצווה ותורה אור.

(אור-התורה, במדבר, עמי תקכח)

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו (כג,כא)

"יעקב" רומז לעבודה של ימות החול (שלכן אומרים במוצאי שבת "אל תירא עבדי יעקב"), ואילו "ישראל" מורה על עבודת יום השבת.
 "לא הביט און ביעקב" – כשארם מתבונן בתפילת יום חול בגדולת ה', הוא חייב לעמול כדי להתגבר על ה"און", דהיינו המחשבות הזרות המבלבלות. אבל בסופו של דבר הוא מצליח בכך ("לא הביט און ביעקב"), שכן "ה' אלוקיו עמו" – הקב"ה עוזרו.
 "ולא ראה עמל בישראל" – לעומת זאת בשבת, אין העבודה מתוך עמל ויגיעה, אלא מתוך תענוג ומנוחה, ו"קראת לשבת עונג". שכן "ה' אלוקיו עמו" – בשבת מאיר גילוי אלוקי נעלה, וכתוצאה מכך נכנע הרע ואין צורך להילחם עמו.

(ליקוטי-תורה, במדבר, עמי ע)

וירא את ישראל שוכן לשבטיו (כד,ב)

ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה כנגד זה, אמר, ראויים הללו שתשרה עליהם שכניה (ב"ב פ)

מפרש הרב המגיד ממזריטש: "פתחי אהליהם" – זה מוצא פיהם (כמו "שמור פתחי פיך").
 כאשר תלמיד-יחכמים מנגחים זה לזה בדברי תורה, וכונתם "זה כנגד זה", לסתור את דברי חבריהם ולהוכיח את צדקת דבריהם – אוי להם ואוי לנשמתם; אך כאשר "אין פתחי אהליהם מכוונים זה כנגד זה", אלא כוונתם היא לשם שמים, להגדיל תורה ולהאדירה, אז "ראויים הללו שתשרה עליהם שכניה".

(אור-תורה, במדבר, עמי מט)

אריכות הגלות – כדי שיתוסף עוד יותר ב"רכוש גדול"

אבל "עד מתי!", "וויפל איז א שיעור!"

מכאן באים גם לשאלה בפסוק "אראנו ולא עתה וגו' וירד מיעקב וגו'" – מדוע לא מתרץ רש"י על-דבר אריכות הזמן שעדיין לא נתקיימה הנבואה אודות ביאת מלך המשיח...
 כאשר הבן חמש לומר בתחילת הפרשה "הנה עם יצא ממצרים" (וכן בהמשך הפרשה "אל-מוציאו ממצרים"), נזכר מיד מה שלמד על כללות העניין דגלות מצרים (וגם אמר ב"ליל הסדר") – "ויאמר לאברהם ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה... ואחרי כן ייצאו ברכוש גדול... ודור רביעי ישוּבו הנה".
 ונמצא, שגלות אינו בהכרח עניין של עונש – שהרי מדובר אודות זרעו של אברהם אבינו, יצחק ויעקב והשבטים כו', וחס ושלום לומר שהגיע להם עונש של גלות – כי אם כדי ש"אחרי כן ייצאו ברכוש גדול", כפי שהיה בפועל, "וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב... וינצלו את מצרים", "ורוקינו", היינו שלקחו את כל כלי הכסף וכלי הזהב שהיו בארץ מצרים, "רכוש גדול" בגשמיות כפשוטו, ועל-אחת-כמה-וכמה העניין ד"רכוש גדול" ברוחניות, בירוד הניצוצות כו'.
 ומכיוון שכן, הרי גם בנוגע לגלות זה ישנו העניין ד"אחרי כן ייצאו ברכוש גדול", אלא שכאשר מדובר אודות "רכוש גדול" שבאין-ערוך כלל לגבי ה"רכוש גדול" דיציאת מצרים (שהרי צריכים ליקח לא רק את העניינים שהיו בארץ מצרים, אלא גם את העניינים שבכל העולם כולו), לכן נמשך זמן הגלות באין-ערוך לגבי משך הזמן דגלות מצרים, ובמילא, כל מה שמתארך הגלות יותר, הרי זה כדי שעל-ידי זה יתוסף עוד יותר ב"רכוש גדול".
 אמנם, עדיין נשארה השאלה והקושייה – "עד מתי!"... "וויפל איז א שיעור!"...

(שבת-קודש פרשת בלק היתשמי' יתורת-מנחם – התועדויות תשמ"ז, כרך ד, עמי 38-39 – בלתי מוגה)

כל גאולה פרטית מזרזת את הגאולה הכללית

בפרק שישי דאבות... יש משנה שבה נתפרש עניין של הגאולה – "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי".
 ...גם הגאולה דפורים לא היתה גאולה אמיתית ושלמה, שהרי "אכתי עבדי אחשוורוש אנן", אלא שהיתה זו גאולה מהמעמד ומצב דגזירת המן כו'. ומה מוכן גם בנוגע ל"כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" – גאולה ביחס למעמד ומצב פרטי כו'.
 ועל-ידי זה שפועלים עניין של גאולה פרטית ועוד גאולה פרטית כו' – הרי בצירוף כל העניינים יחד פועלים סוף כל סוף את הגאולה האמיתית והשלמה.

(מהתועדות שבת-קודש פרשת בלק היתשמי' יתורת-מנחם – התועדויות תשמ"ז, כרך ד, עמי 34-35 – בלתי מוגה)

(מהתועדות שבת-קודש פרשת בלק היתשמי' יתורת-מנחם – התועדויות תשמ"ז, כרך ד, עמי 34-35 – בלתי מוגה)

הזוכר למזכיריו טובות זיכרונות

איזה סעיף בשולחן-ערוך ביקש הרבי ממזכיר אחת הסיעות ביכנסת? להזכיר לחברי סיעתו? התייחסויות למזכירי "מועצת גדולי התורה", עיתון "שערים", ישיבה בירושלים העתיקה, וממשלת ישראל על תפקיד המזכיר ומשמעותו בעבודת ה'.

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

לשמש עוד יותר את קונס; והפרטי – שהשערים יהיו הכשרה ליער השמים...

לזכור ולהזכיר את הזכירות

במענה למזכיר אחת הסיעות בכנסת – כתב הרבי (פורסם ב'כפר הב'ד' גיליון 883 עמ' 17 על-ידי המזכיר הרב בנימין קליין):

ויהי"ר [=יהי רצון] שימלא עיקר תפקיד מזכיר: להזכירם בכל יום על הזכירות שהן מ"ע מה"ת [=מצוות עשה מן התורה] בכל יום (כמבואר בתורת ישראל שניתנה לעם ישראל – ראה נוי"כ שו"ע או"ח ר"ס [=נושאי-כלי שולחן-ערוך אורח-חיים ריש סימן] סמ"ך. עייש [=עין שם].

כוונת הרבי היתה לנאמר שם בסעיף ד' (הלשון מתוך שולחן-ערוך אדמו"ר הזקן):

"זכירת מעמד הר סיני ומעשה עמלק ומעשה מרים ומעשה העגל הן מצוות עשה של תורה, וגם זכירת שבת יש אומרים שמצוותה בכל יום, וטוב לזכרן אצל קריאת שמע שכשיאמר 'ובנו בחרת' – יזכור מתן תורה, ו'וקרבתנו' – להר סיני, 'לשמך הגדול' – מעשה עמלק... 'להודות לך' הפה לא נברא אלא להודות ולא לדבר לשון-הרע, וזהו זכירת מעשה מרים. 'וזכרתם את כל מצוות ה'" – זו היא שבת

הרב חיים-שלום פרוש, ששימש שנים רבות מזכיר מועצת גדולי התורה בארץ-ישראל, המתין פעם אחת לצאת הרבי מתפילת המנחה. באותה הזדמנות שמע בין השאר מהרבי את הדברים הבאים (בערך):

"מזכיר צריך להזכיר את כל הדברים הטובים. (יצוין כי בעת ביקורו של האדמו"ר בעל "לב שמחה" מגור, כשדיבר עמו הרבי על יציאה ב"קול קורא" בעניין איסור החזרת שטחים, הזכיר ה"לב שמחה" את "מועצת גדולי התורה", והרבי הגיב ('בצל החכמה' עמ' 63): "עד שהם יפרסמו זאת – ייקח זמן רב, יעשו אסיפה, יביאו מזכיר וכו' וכל שאר הדברים הטובים"...).

להזכיר לחברי המערכת

בחורף תשד"מ (יומן 'רישומה של שנה' תשד"מ, עמ' 164) ביקר ב-770 ר' אריה אלברט, ששימש מזכיר מערכת עיתון 'שערים', וזכה לקבל מהרבי את ההתייחסות הבאה (בקשר לתפקידו כמזכיר):

כדאי להחזיר פירוש (תואר) תפקיד זה ליושנו, להזכיר את כל המערכת על-דבר תפקידם הכללי –

והרבי ממשיך:

דרך אגב "ירושלים העתיקה" הוא לא השם האמיתי, משום שעיר הקודש עדיין קשורה לקדושה המקורית שלה ולדינים המיוחדים שחלים עליה בימינו כמו בימים העתיקים. היא נקראת ירושלים "העתיקה" כדי להבדיל מבחינה גיאוגרפית בינה לבין ירושלים "החדשה", שמתרעת על אזור נרחב שמאוחד עם האזור העתיק. המהות האמיתית של ירושלים היא, אם לצטט את הנביא ישעיה "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים". עם זאת, כמה אנשים עשויים, מסיבה כזאת או אחרת, להתעלם לפעמים מהמטרה האמיתית של ישיבה, ומישהו צריך להזכיר להם על כך – ומכאן 'מזכיר' או 'מזכירה'.

ששקולה כנגד כל המצוות, ומעשה העגל – יש מי שאומר שיזכור כשאומר "ליחדך) באהבה" – ולא כאותה שעה שעשו את העגל שלא היה באהבה עם הקב"ה".

תפקידה של מזכירה בישיבה

נערה שעבדה בתור מזכירה בישיבה בירושלים העתיקה וכתבה מכתבים לרבי, זכתה להתייחסות בקשר למשרת ה'מזכירות' שהיא מילאה. בתוספת למכתב מ"א בכסלו תשל"ט (תרגום מאנגלית. 'מורה לדור נבון', כרך ב, עמ' 183-182):

ג. אני בטוח ששמעת על ההוראה המפורסמת של הבעל-שם-טוב, שיהודי צריך להפיק הוראה בעבודת השם מכל חוויה. דבר זה, יחד עם נקודה אחרת, כפי שמצוטט בפרק הפותח את 'שער הייחוד והאמונה', במשמעות זאת שהשם בלשון-הקודש של כל דבר משקף את המהות והחיות האמיתית של הדבר, מעורר את ההערה הבאה בנוגע למשרה שלך בתור 'מזכירה' בישיבה.

אף-על-פי שהמחויבות של 'מזכירה' – במובן הרגיל – כרוכה בעבודה של מזכירות וכדומה, המילה בעברית 'מזכירה', פירושה, כמובן, 'מישהי שמזכירה'. במילים אחרות, התפקיד האמיתי של 'מזכירה' בישיבה הוא להזכיר לאנשים אודות המטרה של ישיבה אמיתית, ובייחוד ישיבה שנמצאת בירושלים העתיקה.

תזכיר למזכיר...

באחד מביקוריו של מר אליקים רובינשטיין אצל הרבי, בהיותו מזכיר הממשלה בארץ – נלווה אליו אדם שהציג את עצמו כ"תלמידו של מר רובינשטיין". הרבי הגיב [הדברים נאמרו בהמשך למסר מדיני חשוב שנשא הרבי בהרחבה באוזני מר רובינשטיין עצמו] – 'זורע צדקות' עמ' 82:

תזכיר לימזכירי שהוא מזכיר של בני-ישראל בארץ-ישראל, שהיא "נחלת עולם" לכל בני-ישראל, וגם לי ולכל היהודים הגרים בברוקלין, ניו-יורק, וכיוצא בזה.